

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 10.

V Ljubljani, 15. maja 1884. l.

XXIV. leto.

Kako more učitelj pripomoči, da se zboljša hoja v šolo, in kako naj ravna pri šolskih zamudah?

(Piše **Gradimir.**)

Vsakemu učitelju je znano, da učenci, ki pridno ne hodijo v šolo, ne morejo imeti skoro nikakoršnega dobička o šolskem pouku. Čim pogosteje izostajajo, tem manj more učitelj ž njimi opraviti; vsled pogostega izostajanja se kaj celotnega nikakor ne morejo naučiti. Po nerednem šolskem obiskovanju pridobljeno znanje bi prispodabljal verigi, katera je izgubila svojo celoskupnost, ker so jej odpali mnogi obročki!

Šolska postava sicer veleva, da morajo otroci redno v šolo hoditi, in da brez opravičenih izgovorov ne smé noben otrok zamujati posameznih ur ali dnij, ki so določeni za šolski čas; navzlic temu nahajamo tû pa tam še prav slabo šolsko obiskovanje, čemur je mnogokrat vzrok učitelj sam! Ako hočeš, da bodo otroci radi hodili k tebi v šolo, bodi prijazen, ljubeznjiv ž njimi; kajti osorno, neprijazno ravnanje otroke le bega, in jim jemlje vsako veselje do šole in pouka. Gotovo ti otroci ne bodo radi hodili v šolo, ako jih — da - si je to zoperpostavno — tepeš, zmérjaš ali sploh z gerda ž njimi ravnaš. Le ljubezen rodi zopet ljubezen! Ako bodeš torej dejanstveno kazal ljubezen do otrok; ako si bodeš prizadeval, uveriti jih, da ti je njih blagor na srci ležeč — tedaj bodo se tudi tebi odprla njih mlada srca in ti bodo radi hojevali v šolo, ter pazljivo in pridno poslušali tvoje nauke.

Vender učitelju nij smeti v tej ljubeznjivosti predaleč sezati: neko resnobo in strogost mora zmerom kazati, zakaj brez nje bi izgubil pri otrocih avtoriteto svojo, kar bi za - nj bilo silno žalostno!

A nij le dovolj, da prijazno in ljubeznjivo z deco ravnaš, hoteč jo privabiti v šolo, nego tvoje poučevanje mora biti istinito, mikavno, plodonosno! Če tvoj pouk otrok ne miče in jim ne prinaša nikake koristi; potem obuja v otroških srcih do učenja mržnjo, koja se pojavlja v tem, da pogosto iz šole izostajajo.

Mislím, da je vsakemu učitelju znano, kako se mikavno poučuje. Najprej si moraš pridobiti spoštovanje od strani učencev in njihovih starišev; veselje ti je samemu imeti do predmeta, kojega lepo, razločno, navdušeno predavaj. Vsled tacega — mikavnega — poučevanja bodo učenci gotovo v znanji napredovali; spoznali bodo sami, kako koristno, plodonosno je, če hodijo pridno v šolo, in hodili bodo radi v šolo, da! še prosili, jokali bodo, če bi jih kdo, recimo stariši domá, od šole včasih odvracali!

A kraj vsega tega treba je še, da otrok s predolgimi, pretežkimi ali premnogimi nalogami ne obkladaš, zakaj to jih dela malodušne, in radi se umikajo šoli, katera jim nudi toliko težkoče. Bodi v vseh ozirih v šoli pravi pedagog; osobito glej, da si vsem otrokom pravičen, ter gledé pohvale in graje ne zajdeš s pota, ki ti ga kaže racionalno detovodstvo!

Po teh splošnih vzrokih, ki ovirajo marljivo šolsko obiskovanje in ki imajo svoj izvor v učitelji samem, — omeniti mi je še nekaj posebnih vzrokov neredne hoje v šolo, ter ob enem navesti hočem pri poedinih sredstva, vsled kojih bi se — po mojem menenji — učitelju posrečilo, priti nerednemu šolskemu obiskovanju v okom. Opomniti mi je sicer, da utegnejo po različnosti krajev biti vzroki nerednemu šolskemu obiskovanju različni; kajti razmere niso povsod enake, tudi se le-te izpreminjajo po tem, če je šola jednorazredna, ali dvorazredna; če je nauk celodneven, ali polodneven, če so dotični vaščani na višji, ali nižji stopinji omike i. t. d. Vender glavni vzroki, ki se navlasti po naših šolah na Krasu prikazujejo, vsled česar otroci ne pohajajo redno šole, bili bi ti - le:

1. Paša. Vzpomladi, ko se paša začénja, imamo po naših šolah jako slabo šolsko obiskovanje. In ako vprašaš otroka: „Kje si bil včeraj ali druge dni?“ odgovoril ti bode: „Moral sem pasti“. Otroci-pastirji so prava nadloga v šoli; od nje nemajo nobenega haska, ker zanemarjajo jo prav pogosto, a potem, ko dojdejo v šolo, navadno spijo, ker so utrujeni vsled težkotnega pastirovanja. — Učitelj naj si prizadeva, da vpliva na to, da si občina pridobi vkupnega čednika. Izostajanje radi paše naj se nikakor ne ima za opravičljiv vzrok!

2. Revščina. Le-ta je glavna nadloga na kamenitem našem Krasu. V trdi zimi marsikak otrok ne more v šolo, ker nima niti obuvala niti obleke; vrhu tega mu je trpeti še glada! Šolska postava velí, da naj srenja svojim revežem vsega potrebnega preskrbí. A postava le-ta bi ne smela biti samo „na papirji“, temveč morala bi se dejanstveno izvrševati, osobito gledé ubožne šolske dece! Tako dolgo, dokler tega ne bode, nij nam učiteljem pripisovati preubožnemu otroku v zló, če v trdi zimi in v neugodnem vremenu ne more v šolo.

3. Varovanje malih otrok domá. Večkrat se prigodí, da idejo stariši z dóma — pri nas je to čestokrat, ker ljudje mnogo občujejo z bližnjim Trstom — in pustijo otroka samega domá, da varuje manjše bratce in sestrice, ki bi se nedvomno včasih ponesrečili, da jim nij dano tako varstvo. Hočemo li takemu otroku zameriti, če nam iz šole izostane, navlasti, če njegovi ubožni stariši dom zapuščajo, idoč si iskat zaslužka? Menim, da ne! Temu zlu je, po mojih mislih, težko priti v okom, tudi ne po tako zvanih „otroških vrtilih“, za katere — kakor bi dejal strokovnjak J. Revelante, ravnatelj učiteljišču v Kopru — „se pravi pedagog ne more ogreti“.*)

4. Daljava v šolo. Ta je znamenit vzrok pogostemu izostajanju otrok iz šole; osobito to veljá pri takih šolah, ki imajo celodneven nauk. Učenec ima n. pr. eno uro hoda do šole. V burji in mrazu pride ves upehan v učilnico. Po končanem predpoldnevem pouku naj zdaj tù čaka še popoldanskega pouka! Jaz mislim, da se že najboljši kuhar človeški — želodec — nič ne strinja s takim početjem. A popoldanski nauk traja — hoteč zadostiti novim učnim načrtom — še precej pozno — recimo: skoro do mraka — sevéda o zimskem času. Otrok, vračajoč se po 1 uro dolgi poti iz šole v očetovsko hišo — pride že precej pozno domov utrujen, lačen, oslavljen, ker ni ves dan nič gorkega povžil! Komu se ne bode v srce smilil ubogi otrok? Kje je

*) Prilичno morda pojasnim, kako nam je blagi in vrli direktor Revelante svojo izreko ob otroških vrtilih utemeljeval. Pis. (Prosimo! Uredn.)

učitelj, ki bi pri takih razmerah predlagal revnega učenca v kazen, če prav kakikrat izostane?! — Naj bi se izvršila postava, da ne bi imeli učenci več, kakor pol milje v šolo ali pa naj bi se ustanovljale tako zvane „exkurendo šole“, ker le tako moglo bi se temu zlu priti v okom.

5. Mrzenje do šole in učitelja. Mrzenje izvira po večem od tega, ker nekateri ljudje, če tudi izobraženi, slikajo starišem šolo kot kraj, kjer učitelj „krivo vero uči“ ali kaj tacega enacega. Učitelj naj bi se vseh postavnih sredstev posluževal, da bi tem šolskim neprijateljem „sapo zaprl“. S prepričevalno besedo naj národ poučuje, da zadobí o šoli in šolskih postavah prave pojme. Učenci, iz tega vzroka iz šole izostajajoči, naj se nikakor ne opravičujejo.

6. Nevednost, surovost, prevzetnost in prizanesljivost starišev je tudi prav mnogokrat kriva, da otrok v šolo nij. Pri tem treba stariše poučevati, opominjati, svariti. Šolska zanemara, iz teh napak izvirajoča, naj se vsekako kaznuje.

Navesti bi se dal še mnogokater vzrok nerednemu šolskemu obiskovanju; vender zdí se mi, da bi to bili glavniši vzroki, ki opovirajo redno hojo v šolo, osobito na našem Krasu.

Da kaznovanje v denarji ali zaporu največkrat stariše do tega nagne, da redniše otroke v šolo pošiljajo, to je istina. Vender nam je kot učiteljem dobro premisliti, kaj je vredno kazni, in kaj ne. Kajti če koga — navlasti ubožnega kmeta — kazen zadene po nezaslužnem, to ga razburi, in če je mnogo taciš slučajev, utegne stvar slabe posledice imeti za učitelja. Učitelj naj si torej prizadeva, da izvé pravi vzrok nerednemu šolskemu obiskovanju otrok. To se lahko zgodí nekaj po dotičnih, iz šole izostajajočih šolarjih samih, nekaj pa po njihovih součencih. Prava razsodnost učiteljeva naj odločuje, da-li se imajo izostanki učencevi smatrati za opravičene, akopram morda sezajo iz ozkih mej onih izgovorov, ki po §. 4. šolskega in učnega reda veljajo kot za „edino opravičljive“.

Sicer mislim, da mogočno vplivajo na zboljšanje hoje v šolo tudi tako zvana poučila, ki imajo v pedagogiki veliko važnost. Če učitelj s predsednikom krajnega šolskega sveta, ki mora sevéda biti izobražen pameten mož — harmonuje in ž njim vred národu o šolstvu prave zdrave pojme vceplja; če je dalje tudi duhovnik v vasi toliko prijazen šoli, da v cerkvi svojim ovčicam na srce polaga, kako važno je, da svoje otroke pridno pošiljajo v šolo, potem smo lahko gotovi, da bode šolsko obiskovanje živahneje. In sad, ki se bode rodil po marljivem šolskem obiskovanju našemu národu, dokaže še poznim vnukom, da je učitelj bil mož na svojem mestu!

S Krasa.

Zdravjevarstvo (diätetika) v ljudski šoli.

(J. B.)

„Die Kunst richtig und gesundheitsgemäss zu leben, muss gelernt werden.“

Dr. H. Klencke.

Učiteljeva naloga je, kakor vemo, mladino vsestransko odgojevati, torej čuvati nad otrokovim telesom in njegovo dušo. Naše šolske postave so tudi tako uravnane, da se v šoli skrbi za razvitek duše in telesa otročjega. V učne načrte vzprejela se je mej razne predmete tudi telovadba, s katero naj bi se v prvi vrsti krepilo otročje teló. Vender pa navadna telovadba ne zadostuje popolnoma v zdravstvenem obziru, kajti otroci, stopivši iz šole, imajo malokje in malokdaj priliko telovaditi, njihovo zdravje je pa le vedno v nevarnosti. Dobro je tedaj, ako si učenec v šoli pridobí potrebnih naukov za življenje. Kaj li

pomagajo tudi človeku vsi zakladi tega sveta, ako ni zdrav? Pri zdravji posameznika je večkrat zdravje vse generacije, — pri teh pa tudi blagor države. Premala skrb za zdravje v mladosti nakoplje si večkrat neozdravljivo bolezen, ki človeka rano v grob spravi, ali ga pa muči vse življenje. Našteti razlogi gotovo že dovolj dokazujejo važnost pouka o zdravji; ali vendar se ta predmet dandanes še vse preveč zanemarja, — če tudi zasluži tisto pozornost, ko vsaki drugi elementarni nauk. Pri vsem tem, da nauk o zdravji ni poseben predmet ljudske šole, učitelj tudi v tej zadevi lahko mnogo stori. Zdravstvene opazke lahko prilično naredi pri vsakem predmetu, tako n. pr. pazi pri pisanji in risanju na sedenje, da otroci ne postanejo grbasti in kratkovidni. Kadar je šolska soba nesnažna, lahko omeni, koliko prah škoduje zdravju, posebno pa pljučam i. t. d. Učitelj tudi mnogo doseže z lastnim vzgledom, ako namreč sam vedno pazi na snažnost in enake stvari, ki so posnemanja vredne, ter zdravju koristijo. Veliko zdravstvene tvarine tudi lahko razloži pri prirodoznanstvu in primerno vplete mej telovadbo, največ pa pri razlaganju beril. Toda ravno v tem so naša berila še jako pomanjkljiva. Namen teh vrstic je pa zlasti g. g. sestavljavce beril opozoriti na to pomanjkljivost, vendar brez vsakega očitanja, kajti vsi dobro vemo, da na svetu tako ni nič popolnega, torej tudi naše šolstvo ne. Omeniti pa še moram, da tako razkosano poučevanje o zdravji ne nasprotuje prav nič našim učnim načrtom, marveč to celó zahteva koncentrična metoda.

Učilo pa naj bi se v obče, kaj zdravju koristi in kaj mu škoduje, kako si človek zdravje ohrani, utrdi in zgubljeno zopet pridobi. Vse to pa popolnoma priprosto brez vsake znanstvene podloge, prav po besedah slovečega in modrega zdravnika dr. Bocka, ki pravi: „Vsak pameten človek je lahko dober zdravnik“. V to svrhu bi učiteljem posebno dobro služili knjigi „Schulhygienie v. Dr. H. Klencke“ in pa „Gesundheitslehre v. Dr. Bock“. Razvrstitev vse tvarine za šolo, pa bi jaz tako-le priporočal:

1. Vpliv zraka, svetlobe, toplote, vode in hrane na naš organizem.
2. Kakšna mora biti obleka in kakšno stanovanje, da ugaja našemu zdravju?
3. O važnosti dela in počitka.
4. O sprehodih, kopanju, igrah in zabavah.
5. O škodljivosti vpijanljivih pijač (zlasti žganja) in tobaka.
6. O sredstvih proti steklini in otrovanji s kovinskim, rastlinskim in kačjim strupom.
7. O rešitvi ponesrečenih, recimo zadušeni, utopljenecv, zmrznjenih, po streli zadetih itd.
8. Obnašanje pri nalezljivih in kužnih boleznih.
9. O trihini in trakulji.
10. O domači lekarni, o potrebi zdravniške pomoči in svaritev pred mazači.

Toliko o zdravji vedeti, je gotovo potrebno in koristno vsakemu človeku; zatorej pa tudi koristno in potrebno, da se že tega otroci v ljudski šoli učé, kajti marsikdo nima potem več prilike. — Toliko sem hotel omeniti splošno o tem predmetu, o posameznih točkah pa znabiti poročam še pozneje bolj natanko. *)

Berilo za naše ženstvo.

Pogostno se čujejo pritožbe o nesrečnih zakonih — osobito pa mej omikanci. — Ako bi pisatelju naslednjih vrstic bilo mogoče svojim čitateljem podati „štatistiko“ o nezadovoljnih zakonih, bi jim gotovo ustregel; ker mu pa to ni mogoče, naj rajše navede vzroke, od kod vse to izvira. — Komu ni znano, koliko nič vrednih in nemoralnih nemških in francoskih knjig — posebno umazanih romanov — vsako leto roma mej slovensko omikano ženstvo! — Stariši, koji bi morali v prvi vrsti svojim otrokom skrbeti za dobre in poštene knjige, se večkrat celó nič ne brigajo za svoje hčerke; one so večinoma samim sebi prepuščene, ter delajo, kar se njim poljubi; segajo le po takih knjigah,

*) Nam bode prav ljubo.

ki so jim najboljše všeč! Mari se mlade deklice ne navzamejo, čitaje take malovredne knjige že v svoji nežni mladosti tistih slabih, ter za bodoče življenje tako osodepolnih puhlih domišljij? — Olikana ženska, stopivša v zakon, je polna praznih fantazij, kojih se je le v romanih nasrkala. Kot devica je zmirom sanjala o srečnem, zadovoljnem in brezskrbnem življenju, ter si vedno domišljevala, da bode živela, kakor kaka princezinja. Toda glej, kadar take napihnjene devojčice pridejo v zakonske spona, kaj kmalu sprevidijo, da ni takó, kakor so v knjigah brale. Kmalu se pokaže, kako malo razuma imajo za gospodinjstvo in sploh družinsko življenje, naenkrat se čutijo nesrečne in prevarane. Gorjé je po tem možu, ako ima mesto vesele, delavne, poterpežljive in ljubeznjive žene, pa čmerikavo, pusto, leno in Bog si ga védi, kakšno še.

Vsak pesnik in pisatelj je v pravem pomenu besede nekak vzgojitelj in učitelj dotičnega národa; kot tak mnogokrat vpliva s svojimi proizvodi na poznejši rod — morda v višje meri, kakor si je pisatelj sam domišljeval. Če ženska kaj bere, se za to veliko hitreje vname in navduši, kakor pa mož. Prebravša kako novo knjigo, recimo roman, ne bode nikdar dobre lastnosti iz nje povzela; narobe, njej je le všeč, če jo knjiga razburi, da jo kar večkrat nervozno in prenapeto stori. Berilo ne sme nikoli razburjeno na žensko vplivati, temuč vedno le mikavno in moralično; na njene čute naj nikdar ne vpliva nervozno, ampak le tako, da bode iz berila nabirala tiste le za njo vzvišene in nežne občutke, ako hoče kdaj biti dobra žena in skrbna mati. — Dobra knjiga je dober prijatelj; in kakor se od njega težko ločimo, tako se tudi bralka ne bo precej ločila od dobre knjige, ter si iskala druge, predno bode to prebrala. — Podobe in misli, ki jih kaže pesnik ali sploh pisatelj, morajo se globoko v srce vtisniti in dobro v spominu ohraniti. Pred vsem naj čitateljica ima vedno pred očmi nraevstvene motive (nagibe) dotičnega pesnika — ali pisatelja, katere jej v knjigi slika. To pa nikakor ni mogoče, če podoba spodriva podobo, kar se pri nežnem spolu tako rado zgodi, ker ima tisto slabo napako, da prične z drugo knjigo, ko še s prvo pri kraji ni. Ženska je sploh zadovoljna, da ima le dovolj gradiva za branje; kako pa bere in koliko jej to koristi, je drugo vprašanje. Dovoljujem si slovenskim očetom in vplivnim možem javno nasvetovati, da naj skrbé za to, da bode slovensko ženstvo slovenske knjige bralo. Zdaj imamo že precej dobrih knjig, obsegajoč raznovrstnih véd in vrh tega izvrstna leposlovna lista: „Ljubljanski Zvon“ in „Kres“. Tudi političnih listov imamo na izbero — morda še preveč! Te ženskam pač ne moremo priporočati, ker one sploh niso za politiko. Tiste pa, ki rade politikujejo, naj mesto ničvrednih judovskih nemških listov beró domače slovenske; v teh se ne bodo pohujšale.

Naši izvrstni slovenski romanopisci: Jurčič, Stritar, Tavčar, Krsnik, Koder in drugi podajajo v svojih proizvodih bogat zaklad globoko-mislečih resnic iz navadnega življenja, čisto poetičnih nazorov, ter poleg tega prav zdrava, pametna in jako praktična načela. Drage bralke, dovolite, da tudi vam kaj svetujem! Prosim vas, ne berite prehitro in brez premisleka! Kaj vam pomaga, če ste mnogo knjig prebrale le iz tega namena, da jih potem komu naštevate; če pa vas kdo po zapopadku prebrane knjige popraša, pa ne veste, kaj bi odgovorile. Glejte, tako naglo branje vam malo koristi. Če hočemo pisatelja razumeti, moramo pri čitanju misliti na njegove vzvišene, vzgojevalne in moralične nazore. Razun romanov se priporoča, da se beró povesti, novele in novelete, zgodovinske in zemljepisne razprave, potopisi, životopisi slavni slovenskih mož i. t. d.

Slovensko ženstvo je že od nekaj vneta za lepe pesni; dokaz temu, da imamo — osebno mi Slovenci — toliko slovenskih národnih pesni, v katerih se opevajo lepe in dobre lastnosti nežnega spola. Nobena stvar mlade deklice bolj ne razveseli, kakor lepa pesen. Sveta dolžnost vsacega olikanega Slovenca tedaj je, delovati na to, da bodo naše

izobražene Slovenke po vsebini in zadržaji poznale naše najboljše pesnike, kakor so: Vodnik, Preširen, Koseski, Jenko, Boris Miran, S. Gregorčič i. dr. Poznam Slovenke, ki „Goethe-jeve in Schiller-jeve“ poezije kaj dobro poznajo, a pesni slovenskih pesnikov so jim prave bele vrane. Mari ni to žalostna prikazen za našo bodočnost? Konečno našemu slovenskemu ženstvu še enkrat priporočamo že imenovane slovenske knjige in časopise. Mej drugim berilom omenjam tudi knjig, ki jih daje na svetlo prelepa družba sv. Mohora. Vsakemu Slovencu je znano, koliko dobrih knjig je ta vrla družba že mej svet spravila. Knjige so res bolj prostemu ljudstvu namenjene, vendar pa nahajamo vmes tudi mnogo takih, koje dobro ugajajo slovenskemu ženstvu. Veliko število udov ima „Mohorjeva“ družba, a še vse premalo! Vsaka slovenska hiša bi morala biti „ud“ te družbe.

Vaški Jarni.

Knjiga Slovénska

v

XVIII. veku.

X. Marka Pohlin — P. Marcus a S. Antonio Paduano, Augustinianus Discalceatus, inter Academicos Operosos dictus Novus — r. v Ljubljani 13. aprila 1735, u. 5. febr. 1801 v Mariabrunnu poleg Dunaja. Pisaril je mnogo, na dan spravil do XX knjig, do X jih zapustil v rokopisu. Opisal sem ga sicer vže l. 1876 v XIV. Jezičniku, in iz istega se vidi dokaj, kako je otec Marko pisal latinski, nemški in slovenski, in tudi, kolike vrednosti je njegovo jezikoslovje ali jezikobrodje, ter v kateri razmeri se nahaja s pisatelji slovenskimi prejšnjimi in naslednjimi.

Ker se v pričujočem letniku opisuje „Knjiga Slovénska XVIII. veka“, se Pater Marka popolnoma v nemar vendar ne more pustiti; naj se torej, kakor drugi tega stoletja, pokaže v nekterih izgledih, prepisanih v Gajici. Njegovo lastno črkopisje na pr. je: e, é, è, ê, e; o, ó, ò, ô; i, y; v, w; c, q; ll, ss; s, sh, shzh (f, fh, fhzh t. j. s, š, šč); f, fh (s, sh t. j. z, ž), pa malo dosledno.

1. Kraynska Grammatika. Laybach. 1783. S. 226. 227 (Namen einiger Götter etc. welche in der Poesie vorkommen):

Attaeon, Jélovč. Aeolus, Viharneč, Fertunc. Apollo, Belin, Jason. Bacchus, Pust. Bellona, Tôrka. Ceres, Sejvina. Charites, Družice. Cupido, Lubičk, Serček. Diana, Marena, Nočlica, Triglav. Echo, Ogglasuvavka. Flora, Rožnecvitarca. Fortuna, Sreča. Furien, Drazêna, Dražnica, Strašnice. Genius, Bratek. Haussgöŷ, Zidéč. Hausgenius, Skrytek, Škratel. Hefate, Vila, Vilna. Juno, Bogina, Slavina. Jupiter, Berôn, Kraylomoč. Mars, Ladon, Tor, Tôrč. Merkur, Šilôn, Sélôn. Minerva, Modrica. Musen, Marlivke. Neptun, Murân. Nymphe, Nymfe, têh Bogov Gospodične. Pan, Pan, Travnèpân. Parzen, Sodice, Živice. Pluto, Meroth. Proserpina, Ninga, Hudina. Satyri, Dovji možji, lêsni Bogovi. Seichgott, Tribèk. Todsgöttin, Smert, Rebrenèca. Vulkan, Hromek, Zlômek. Vafuna, Namarneca. Uible Luft, Pohvizt. Venus, Čistlika, Ziba. Wetterglâs, Urêmenek. Göttin des schönen Wetters, Pahoda. Göttin des üblen Wetters, Grumina, Močirna. Windgöttin, Fertuna. Herrwagen, Burovž. Polstern, Hervor. Hauffstern, Šmarn križ. Gluckhenne, Gostosejčeci.

2. Mathia Schoenberga Oppravk tega Zhloveka, katirega je is Nemshkega na Kraynsku prestavel Novus Lublanske teh delovneh Modrine Tovarsh. V' Lublani, na utrato Mihelna Prombergerja Gmajnmejstnega Buklarja. 1781. 8°. 316. Izgled bodi str. 31 — 36 :

„Osm celeh lejt je nekedej en velik visokošolc Boga za to gnado prosil, enega človeka viditi, od katirega be sê imel to narložejše pôť zveličanu, ali srečnu živiti naučiti. S' to resnično mislejo je on enkrat po gasi per eni cirqui memu šl, kjer je rajmno en is revneme cunjamè, inu capamè kumej na pol obdět, inu od dovêl is ognusnem gnojam napolnened ran ottekle berač sedel, katiremu je on is velikega usmiljenja en dober dan vošil. Berač se je njemu is jasnu vesêlem obličjam zahvalil, inu je djal, de se naspomine, de be bil kedej en hud dan imel. — „Tok vošem tebi tedej veliko srečo“, je ta visokošolc rekl. — „Jest nisem še nekol nasrečn bil“, je un odgovoril.

Poč res ena ževčna viža od enega peklarja, toku govoriti! si je ta Visokašolc mislel, ter si je naprejuzel eno probo sturiti, aku be tu resnica bla, ali pak šala, kar je on govoril. On je tedej še enkrat svoje poprejšenu zupetuval rekoč: „Buh daj tebi use perjatl! kar si sam vošeš“. — Natu ta berač: „Jest se nimam tukej čez neč tožiti; zakaj jest imam uselej use, kar, inu koker si vošem“. — Al koku je ta Visokošolc dalej rekl: „Sèli ti sam med usemi mertlivemi toku srečn, koker de be se nad tabo nablu zares isšlu, kar per S. Jobu (14. 1) stoj: Ta od žene rojen človek živu malu dny, ter bo is dosti revame obložen? al si ki ti sam usem zlegam tega nadležnega življenja tok srečnu odjiti mogl? — za gvišnu, jest nazastopem, kaj otšeš ti z' tem rêči“. — „Vonder ni dergači, je berač naspruti odgovoril: tu ni dergači moj Gospud! koker pravem; jest sem odrekl, de sêm kedej le en hud dan imel; zakaj, ke Bogu služem, tok sem is uso pergodnostjo, kar meni moj Buh odloče, popolnema zadovoln, ali kontent; inu dokler uselej le letu otšem, kar Buh, inu koker Buh otše, tok meni uselej po moji vošyi, inu voli grę. Skuz tu samu sem jest uselej srečn bil, inu sêm šê. Nobena sreča tega svejtâ namore mene preuzeti, ter tudi nobena nasreča ni v' stanu myr, inu pokoj mojega serca meni motiti, ali oduzeti. — Kader sêm lačn, ali mene zębe: kader sem boln, ali zapušen, tok hvalem tega previdnega Očeta visokeh nebes, katir je glad, lakoto, inu mraz, bolečino, inu potrebšeno lih toku koker druge rečy k' svojemu dobremu naprejuzetju stvaril. Kader bom zanečuvan, zmirjan, ali izžalen tok zupet mojega Boga hvalem, brez katirega vëdëza, inu vole sê namore nekâr ta narmajnše reč is useh tēh zgoditi, inu katirega dobruta napusty neč čez svojega služabneka pridti, samuč kar je dobru. — Sturiti kar Buh otše, inu oteti, kar Buh stury, tu je moj usakdane oppravk, v katiremu se jest popolnema zadovoln znajdem. Jest se poč dostikrat čez te v' oppravkeh zapledene ludy smejam, katiri tega navedô, ali vediti notę; ke si is stu nečemerneme skerbmy, is velike hojo, inu tekam, čudu! de si use pêtę naiskrešejo, vse noge naožžulejo, use stopale naishodejo, svojo srečo dergači koker toku narejati, yšejo; per usi svoji sreči pak le vonder nasrečni ostanejo.“

Visokašolc je ostermel čez eno tako modrust, katira je v' enemu toku porrednemu stanovanju svoje prebivalše uzela. On je na to misl zapadl: če ni lih rajmno leta človek, katirega viditi je že zdavnej od Boga prosil. Skuz tu so ble njegove žêle še bel unete še dalej is njim se pogovarjati. Tedej je on njega is erznejšem obličjam poprašal: Odkod be on bil? Berač je odgovoril: „Jest pridem od Boga, katir je mene na temu svejtu stvaril, de be lih skuz to pot, katiro sêm zdej povedal, k' njemu koker k' mojemu samuedinemu srečnemu cilu, inu koncu zupet nazaj se vernil.“ — Ti sê meni poč res en čudne človek; zakaj ti nagovoriš, koker drugi ljudji, je une na tu rekl. — „Gdur inu kokerkole sem jest (je bil odgovor tega uwožeca) tok sem is svojo srečo toku popolnema zadovoln, de be s' tem narvekšem Kraylam tega svejta namejnjal; zakaj tudi jest sem en Krayl, doklej Bogu služem, inu čez svoje terpečnoste kraylujem.“ — Kje je tedej tvoje krajlestvu? je njega ta druge prašal. — „Tamkej gori, je uni na tu odgovoril: ter je z' perstam pruti nebesam pokazal.“ — Kedu je pak tebe toku misliti,

inu govoriti učil? je Visokašolec naposled rekl. — „Gospud! je berač odgovoril: Buh, inu moje serce; le lety so mene take rečy učili; zakaj letu moje serce je blu poprej useskuzi v' napokoju, doklej sèm is drugeme rečmy bres Boga opravitil imel. Sedej pak sem jest mojega Boga nešl, inu v' temu najdem jest tudi uso svojo zadovolšeno (gl. Drexelius . . Tauler etc.).“

3. Jannesa Nepom. Tschupicka s. pisma doctarja, cesarskega, kraylevega dvora pridegarja iz Nemškega na Slavenske jezik prestavlene Pridege na Nedele čez celu lejtju. Perve buque. Collectis oritur Novus Academicus Operosus Labacensis. Na Duneju. Per Kristianu Groserju na Teinfaltskeh ulecah Nro. 76. 1785. 8°. 644. — Predgovor teh Nemških vondajavcov. Tukej dama med ludy pridege enega moža, katir si na use viže zasluže, de be nigdar nekol pozablen nabil . . . Tu, kar je mojega G. Brata, inu njegovega za veče čast Božjo, inu za zveličanje svojega bližnega unetega tovarša premoglu, te pisane pridege kopiti, inu v' nemškemu jeziku, koker so ble povedane, utisneti pustiti: lih rajmno tu je tudi mene obudilu, inu pergnalu za moje lube Slavence, de be brez tega šaca Evangelskeh naukov od čednega zaderžanja, inu Christi-janskeh dolžnust dalej zapušeni naostali, te pridege is njih vėdezam v' slavenski šprahi vondati, inu usem is njeme postreči — Teh prideg Tolmač. — Izgled bodi iz pridige „na XIX. nedelo po Troyaceh: Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et nolebant venire. Matth. 22, 3.“ — iz vpeljave in sklepa (str. 570 — 581):

„Ta Evangelske Krayl vabe svoje gosty na ženitovanje, na gostje: inu Kristus Krayl večne časty vabe svoje Kristijane k' Božji mizi, k' tiisti mizi, kjer sam svoje telu za špižo goripoložy. Obojnemu vablenju se enaku gody. Nolebant venire. Ondi notę ti povableni svatji, inu gosty k' ženitovanju priditi, inu tukej se notę Kristijani per mizi Božji videti pustiti: ali ony pridejo cel poredkem. Eni ostanejo nazaj; ke se njim utraga: druge uleče en gvišn častite strah, katirega prov nazastopejo, nazaj. Ony męnejo, de S. Sakramentu veliku veče čast skažejo, aku se te špiže naurėdni spoznajo, inu toisto cel poredkem užyvajo. En tak častite strah je ena boječnost, katire prov navzamejo, nazastopejo: zakaj ta dela zuper temu, kar je Kristus noterpostavel; on dęla zuper duhu Cirque Jezusa Kristusa — Pustite meni, de vam tu dans enmalu bel is fundamenta skažem, ter pokažem, de pogostnu S. Obhajilu se narbel perrajma I. is tem, kar je Jezus Kristus noterpostavel. II. is duham Kristusove Cirque . . .

Če nam je tedej Kristus toku dobru skuz vižo tega noterpostavljanja koker skuz svoje Ss. besėde pogostnu Obhajilu perporočal: če je Kristusova Cirkuv od njenega začętku noter do sedaneh časov uselej na tu pogostnu Obhajilu gnala: čez redku perstopanje k' mizi Božji useskuzi zdihovala, inu v' to zapovd, le enkrat v' lejtju S. Rešne Telu prejeti is težavo, žalostjo, inu zupervolo pervolila: morejo poč uni pravega duha našega Kristijanstva imeti, katiri se ali is utraglivoste, ali is enega ne prov uzetega, ali zastoplenega spoštovanja toku dolgu od mize Božje odmikujejo.

Inu kedu so tiisti, katiri se per mizi Božji toku redku, toku malukedej znajdejo? Nej bo meni dapušenu, čez tu moje žaloste britkust zastopiti, inu na znanje dati. Rajmno taiste spol, katir be imel svojemu Bogu narbel stanovitnu zvešt biti, je ta perve, katir njega per njegovih oltarjih zapusty. Kaj nam je tu zen špot, de med kupam andohtliveh Kristijanov, katiri okrog inu okrog oltarja na špižo večnega življenja čakajo, dostikrat skorej neč drugega videti ni, koker zgol ženske spol? Al be nas naimelu po celemu obličju čez sram biti? Naš spol je, katirega je Kristus v' svojemu mesupostanju posvętčel. Naš spol je, komer je on naperveč svoje mesu, inu kry vondejilil. Je leta čast mordej kaj malega? Per zadni večirji je on leta Sakrament noterpostavel, inu komu je on njega narpoprej dejlil? Ne tem brumnem ženam, katire so njega potem na unu mestu teh

mertvaških glav spremile: ne tem trem andohtlivem ženam, katire so potem njegovu S. truplu is dragemi mazilami mazale; ja! ne enkrat svoji divične Materi, ti žegnani med useme žename, temuč samu svojem Apostelnam, inu Jogram. Inu mi Mašneki, kader be mi imeli leto špižo na Kristusovu povele njegovem otrokam na jezik položiti, tok skorej neč drugega pred nami navidemo, koker ženske spol, komer be njo imeli dajati.

Možji, so toku govoriti, ti prvi Kristusovi otroci, ti prvi per njegovi mizi v' peršoni teh Apostelnov ti prvi irbi njegovega mesa, inu kryvy; seli mi sami sebe otšemo te irbšene ferwegati, inu svoji pravici radovolnu odpovedati? Rajmno leta spol otše skorej pousod to pravico terditi, inu obderžati. Leta spol sam ima to pravično inu vikše oblast čez otroke, čez hišno družino, čez blagu. V' useh teh rečeh so ony pozirlivi na svoje pravice, le pravico na telu, inu kry Jezusa Kristusa otę ony temu slabšemu spolu čes-pustiti. Kaj je tu zenu sprebračanje te vorenge. Ti prvi, katiri so viro oznanuvali, ti prvi, katiri so za pogostnu S. Obhajilu stali, so nekedej možjí bili; dan današne pak se boje, ter weižę pred Božjo mizo, ter kažejo zadosti, de ta špiža po njuh žmahu ní. O de be poč ta dobrutlive Buh zupet use v' pravo vorengo nazajpostaveti otl! de be poč v' obeh spoleh taiste ajfr k' usakdanemu Obhajilu zopet oživeti pustil, katirega Kristus pojirije, inu katirega je Katholška Cirkuv ob useh časah dagajнала, inu še dan današne is čęlega serca voše. Amen."

Nov priprost zračun elipsne ploščine.

(J. B.)

V začetku lanskega leta objavil je „Učiteljski Tovariš“ mojo obširno razpravo o „meritvi ploščad“ razun elipse (pakroga). V geometrijskih knjigah za meščanske šole, spodnje realke in gimnazije, pa tudi za učiteljišča najdemo sicer pravilo za določitev elipsne ploščine, ali zaman iščemo dokaza ali kako tehtno pojasnilo za obliko $a. b. \pi$. — V omenjenih knjigah beremo sicer opazko, da je elipsna ploščina enaka krogovi, ako je kvadrat krogovega polmera enak produktu obeh elipsnih polosi. Ali to pravilo je le rezultat naloge o izpremambi kroga v elipso, ali narobe.

V sledečem pa hočem poskusiti znano obliko za elipsno ploščino $a. b. \pi$. na prav priprosti in jako razumljiv način izpeljati, tako, da bode tudi učencem na nižji stopinji umljiva.

Za primero in lažje razumljenje pa ponavljam tū določitev krogove ploščine, katero smo razdelili v trikotnike, kakor je že bilo povedano. 360ti del krogovega oboda (torej 1°) je gotovo na papirji ali tabli tako malo zakrivljena črta, da veljá lahko za popolno ravno (premo). Ako zvezemo končnice (končišča) te črtice s krogovim središčem, dobimo trikotnik. Ako pa tudi to pri vseh sledečih delcih (360°) storimo, imamo 360 takih trikotnikov. Ploščina vsakega takega trikotnika znaša $\frac{2 r \pi}{360} \cdot \frac{r}{2} = \frac{r^2 \pi}{360}$ in ploščina vseh trikotnikov ali celega kroga pa $360 \cdot \frac{r^2 \pi}{360} = r^2 \pi$.

Skoraj še lažje umljiva je izpeljava elipsne ploščine. Treba je le polovico velike osi deliti na 7 delov, potegniti tangento kot vštricnico velike osi, potem pa na tej vštricnici na eno stran 4 enake prejšnje dele zarisati, četrti del pa zvezati z bližnjim temenom. Na ta način dobimo trapez, ki je enak $\frac{1}{4}$ elipse, kar se prav lahko že razsodi z očmi. Ni težko namreč zapaziti, da na enem kraji elipsa nekoliko molí iz trapeca, na drugem pa za ravno toliko trapez iz elipse. Cela elipsa je torej sestavljena iz 4 trapecev in

ploščina slehernega trapeca je po znanem pravilu $\left(\frac{a + \frac{4}{7}a}{2}\right) \cdot b$, ako ste a in b velika in mala elipsna polos; — zatorej je ploščina elipse $4 \left(\frac{a + \frac{4}{7}a}{2}\right) \cdot b$ ali dalje zračuneno $(2a + \frac{8}{7}a) \cdot b = \frac{22}{7}ab = 3 \cdot 14 a b$, tedaj skoraj natančno $a \cdot b \cdot \pi$; to je oblika, ki so jo učeni z natančnejšimi računi znašli za elipsno ploščino.

Ta razprava sicer nima veljave strogega dokaza, ali vendar bode dobro služila učitelju geometrije na omenjenih šolah, ker more ž njo učencem vsaj razumljivo razjasniti zračun elipsne ploščine. To je pa gotovo vedno bolje, kakor pa učence priganjati, se mehanično naučiti pravila na pamet.

Pristavek: 1. Na enaki način, kakor krogova ploščina, more se tudi zračuniti kroglina telesnina. V prej omenjenem sestavku smo celo krogolino površje razdelili na 20 trikotnikov, torej imamo po znanem navodu (vodilu) 20 malih piramid v krogli. Telesnina vsake piramide pa znaša $p \times \frac{v}{3}$, vseh 20, torej cele krogle pa $24 \cdot p \times \frac{v}{3} = P \times \frac{r}{3} = \frac{4}{3} r^3 \pi$; ako nam p podsombo in v višino piramide, P pa površje in r polomer krogle predstavlja.

2. V vsakdanjem življenji, zlasti pri prodaji lesa, rabi se tudi pogostoma pravilo za telesnino „okrajšane piramide“ in okrajšanega kegla. Z znanimi posodami se zopet lahko dokaže, da sta „okrajšana piramida“ ali „okrajšani kegel“ prostornoenaka s prizmo ali cilindrom, ki ima podsombo enako polovični vsoti obeh podsomb „okrajšane piramide“ oziroma „okrajšanega kegla“; višino pa ravno tisto. Iz povedanega sledi pravilo: „Telesnina okrajšane piramide (okrajšanega kegla) je enaka produktu iz polovične vsote obeh podsomb in višine“. Akoravno ni to pravilo matematično popolnoma natančno, vendar se v praktičnem življenji vedno rabi, ker je pogrešek prav nezdaten. Pri hloh in brunih se jemlje zunanja dolgost za višino.

Književnost.

— **Ne v Ameriko!** Povest Slovcem v pouk. Po resničnih dogodbah sestavil in spisal Jakob Alešovec. V Ljubljani, založil pisatelj; tisk J. Blaznikovih naslednikov. Pisatelj tu prav spretno opisuje nevarnosti, ki preté izseljencem v Ameriko na suhem in na morji, od zverí in ljudi, na duši in na telesu. Prigodki drvé drug drugega. Iz toliko nakopičene snovi bi se lahko napisalo več potopisnih romanov, a gosp. pisatelj je to vse zbral v en okvir, da toliko jasneje svojim rojakom kaže težave, katere jih čakajo na Novem svetu, ako bi tje popotovali. Prostemu národu je ta knjiga prav dobro berilo. Kjer se iz šolskih knjižnic knjige posojujejo tudi odraslim ljudem, ali učencem v ponavljavni šoli, tam naj si to zanimivo knjigo nemudoma omisljijo. Knjiga ne žali nikjer npravnega čuta, in učitelj jo bode lahko dal v roke vsakemu, ki je že 14 let star. Osobito pa priporočamo to knjigo v berilo tam, kjer so ljudje dóma siti, in se želé preseliti v deželo „brez davka“. „Ne v Ameriko“ stane 1 gold.

D o p i s i.

Z Dunaja. Naši nemški liberalci so zopet jeden pot pokazali, koliko jim pristuje to imé, katero so si sami nadeli. Storili so čin, iz kojega je razvidno, da so liberalni le sami za sé, a nikakor ne za druge. Stvar je pa ta: Letos se je tukaj dogodilo prvokrat, da so izvolili meščani 10. mestnega okraja v mestni zastop ravnatelja svoje meščanske šole, obče spoštovanega moža. Ali kaj se zgodi? Pri prvi seji mestnega odbora je bila volitev vseh novih odbornikov potrjena, samo volitev meščanskega ravnatelja je bila ovržena, dasiravno se je postavno vršila,

ker liberalna gospóda menda misli, da se človek in odbornik začénja še le pri baronu in milijónérju. Da je tako početje mej nami učitelji prouzročilo veliko osupnenja in nevolje, si lahko mislite. Zato smo pooblastili društvo »Diesterweg«, da naj naredí peticijo, v kojej prosimo za uredbo pravnih razmer gledé volitve. To društvo je napotilo k naučnemu ministru deputacijo, da mu osebno izročí peticijo. Minister je odposlanca prijazno vzprejel in obljubil, da bode to zadevo rešil po dotičnih postavnih določbah, če tudi je za svojo osobo prepričan, da je za šolo bolje, ako profesorji in učitelji niso voljeni v občinske zastope in deželne zборе, osobito tam ne, kjer so zastopane razne národnosti. Zdaj pa težko pričakujemo konečne rešitve.

— Zadnjič sem Vam pisal o agitaciji za rokotvorni pouk v ljudskih šolah, danes Vam pa že lahko poročam, da se v naučnem ministerstvu ravnokar posvetujejo o osnovi rokotvornih šol. — Kakor vidite, se ta reč hitro vrší.

Iz Gradca. Nedavno sem čítal v »Pressi« dopis iz Liberca na Češkem, v kojem se je pripovedovalo, da navdušenje za »Schulverein« mej Nemci na Češkem jako hitro pojema ter da so bile slabo obiskane letošnje »Ortsgruppen«, pri katerih je bilo vse nekako kisló in čmerno. To je menda znanega dr. Weitlof-a napotilo, da si je izumil novo tako početje pod imenom »Frauen-Ortsgruppen«. Najbrže si misli, da so možjé prepametni, da bi mu dolgo časa polnili društveno blagajnico s svojimi novci, poskusimo tedaj pri lehkomiselnem ženstvu. In ni se zmotil. Minolega tedna je snoval tukaj v tem mestu »Frauen-Ortsgruppe« in takoj se mu je mnogo dam uselo na limanice njegovega nagovora, v kojem je bilo samo to zanimivo, da je bila vsaka tretja beseda »tajč« in zopet »tajč«. Naša »mami županja« so bili pa tako veseli, da so ga v imenu vséh »tajčdam« zagotovili, da bodo to idealno društvo podpirale z vsemi živci nežnočutnega srca. V kratkem pride tako »Frauen-Ortsgruppe« snovat tudi v Ljubljano. A Vaša zdanja »mami županja« mu gotovo ne bodo dali takega zagotovila, kaj ne, da ne! In glejte, to je veliko vredno. Kako zares idealni so pa nameni tega društva, je razvidno iz tega, ker je bil omenjeni doktor pred 14 dnevi pri društveni glavni skupščini v Berlinu.

Z Goriškega. (Učitelji, beríte šolske postave!) »Nevednost je naj dražja stvar na svetu« glasi se stara prislovica, o katere veljavi dandanes nihče ne dvojí. A vzlic temu ima še vedno mnogo zaničevalcev mej človeštvom, da celó mej ónim delom človeštva, ki ima druge poučevati — mej učiteljstvom.

Vsak človek ima svoje pravice, a tudi svoje dolžnosti. Prve so nam prijetne, zato se jih vestno poslužujemo; druge pa nam vzbujajo več ali manj neprijetnosti, za tega del jih nímamo vselej radi. Niso pa zbog tega manj potrebne od prvih. Nikakor! Naše dolžnosti so drugim pravice, in naopak. To je za obstoj človeštva neobhodna potreba, to téra ono ravnotežje, katero nahajamo povsod v stvarstvu, in iz tega tudi sledí, kako tesno smo drug na drugega navezani, drug od drugega zavisni. Kdo bi tedaj ozirom na to odvisnost mogel govoriti o absolutnej slobodi človeškej? Kdo pa naj bi je tudi želel? Človek izvestno ne! kajti ona bi bila njegov neizogiben pogin.

Zato pa je moralo človeštvo že zgodaj, morebiti nehoté in nevedé, misliti na njeno omejitev. Takimi omejitvami smemo smatrati vse različne ustanovitve družinskega življenja od naj veče države do naj manjše družine in njihove posledice — različne določbe, po katerih se je vsakemu posamezniku stališče navzgor in navzdol popolnoma odredilo, iz katerih določeb so se časom izcimili raznovrstni ukazi, postave in zakoni, kojih bistvena lastnost obstojí pač v enakej veljavi in moči za vse. In kakor bi bila absolutna sloboda človeštvu škodljiva, tako pogubonosna bi mu postala njena omejitev (ukazi in zakoni), ako bi izgubila enako veljavnost za vsacega.

Jako karakterističen je tedaj v tem obziru izrek: »Postava ne pozná izjem«, ki posameznika veže in sili, da se natančno seznaní s postavnimi določbami, kojim se ima podvreči. In kdor tega ne stori, ta si samovoljno nakupuje lastno škodo, naj si bode že v obliki kazni ali prikrajšanja lastnih pravic. — Kdo pa naj bi bil tak bedak?

In vender je marsikdo, da premnogi mej nami učitelji samimi. Dokazov nam ni treba daleč iskati, najdemo je v najbližnji sedajnosti.

Znano ali morda bolje: še vedno premalo znano je, kar določuje ministerski ukaz s 5. aprila 1872. l. gledé učiteljskih izpitov, da se imajo namreč vršiti dvakrat v letu, oktobra in aprila. Ta določba ni še do današnjega dne — vsaj kolikor je meni znano — v deželah, kjer bivamo Slovenci, dočakala nobene spremembe. In vender kakó pomanjkljivo je znana po preteku dvanajstih let! Nekatero izpraševalno komisije same (n. pr. Ljubljanska in Graška) podpirajo to neznanje, da vsakokrat proti po šolskih listih objavljajo, kedaj se izpit pričné, do kedaj

se je čas oglasiti i. t. d. Druge zopet (n. pr. Goriška in Koprška) tega ne storé. In koliko se potem pisari, Peter in Pavel nadleguje z najrazličnejšim povpraševanjem. In večkrat se obrok vzlic temu zakasni. In kaj potem? — To si lahko mislimo. Vé pa najbolje óni, ki je sam skusil. In vender, ako bi dotičnik gori navedeno postavno določbo natančno poznal, ne bilo bi mu treba nikogar nadlegovati. Skrbel bi, da bi bila prošnja do 1. aprila (ozirom oktobra) došla izpraševalni komisiji, in konec bi bilo vsega.

Pa pojdemo dalje, in oglejmo si prošnje, kakor se pošiljajo izpraševalnim komisijam. Kako je vse pomanjkljivo, vse skrpano! Kdo se kaj briga za §. 7. navedenega ukaza, kdo le izmisli, da je prosilec dolžan v prošnji navesti, v kakem učnem jeziku hoče biti usposobljen, kar je iz §. 9. dovolj razvidno, ter za določitev izpitnega reda (Prüfungsordnung) tako važno. In če se taka prošnja zaradi enakih pomanjkljivosti zavrne, — kar se je že zgodilo — kdo je tega kriv? — pač le prosilec sam, ali prav za prav njegova nevednost in neznanje dotičnih postavnih določeb. Pa poreče kdo: kaj je treba biti komisijam tako strogim? — Treba, treba in jako treba! Učiteljski izpit ima pač menda dokazati, kako uporabljiv je izpitaneec v praktičnem življenji. Ali kak »testimonium paupertatis« si dá oglašeneec, ako ne pozná še celó ukaza, koji obsega najboljša pojasnila gledé izpita samega.

Kdo se še ne spominja, koliko se je v komaj preteklem času pisarilo po vseh raznobojnih listih o naj novejšej šolski postavi (noveli) in o njenej izpeljavi (ministerskem ukazu z 8. jun. l. l.). Vsak filister moral se je že na pamet navaditi. A kdo je še dandanes ne pozná? mi učitelji! Odstavek VIII. omenjenega ukaza se pod 2. glasi: »Kdor hoče biti pripuščen k učiteljski preskušnji, mora vložiti prošnjo, katero je sam spisal, okrajni šolski oblasti«. — Neki podučitelj hoče napraviti izpit, spiše prošnjo, ter jo pravilno izroči svojemu voditelju — nadučitelju. Nadučitelj prošnjo podpre, pa jo pošlje naravnost izpraševalni komisiji, in ta prošnjo zavrne, ker ni bila po postavni poti (okrajnem šolskem svétu) predložena. — No, gosp. voditelj ima gotovo novelo domá, če ne drugače v kakem šolskem listu; pa je užé dovolj, da jo ima, v prebiranje jo je menda prepustil pajkom.

Naj zadosté ti vzgledi! Dokazujejo naj, kako resnična je tudi gledé nas učiteljev hudomušna trditev, da postave ostajajo najraje na papirji, ter zajedno pričajo, da se nevednost sama najbolje kaznuje. Zato pa, dragi tovariši, varujmo se nevednosti; nevednost je tema. Mi pa bodimo otroci luči! In kakor luč razsvetljuje vse tudi naj skrivnejše kotiče, tako naj nas vednost dela večše vsega, tedaj tudi šolskih postav in ukazov.

Iz Gorice. Skušnje učiteljske sposobnosti pričele so se tû pondeljek, 21. aprila t. l. Oglasile so se štiri učiteljice, dve za ljudske šole (jedna Slovenka in jedna Italijanka), dve pa za francoski jezik. — Namestu g. ravnatelja Rajakoviča imenovan je namestnikom direktorjem pri izpraševalni komisiji gimn. prof. g. A. Marušič.

Iz zanesljivega vira vam morem sporočiti, da bodedo imeli tû v prihodnjem septembru II. deželno učiteljsko konferenco, s kjo bode združena tudi razstava učil. Če tudi nam dnevni red ni še znan, vender smemo ozirom na ministerski ukaz z 8. junija l. l., odst. I., za gotovo sklepati, da bode najvažnejša točka dnevnega reda pregledovanje naših (primorskih) učnih načrtov. Res je sicer, da bode minolo od zadnje (I.) Goriške deželne učit. konference blizo 9 let, mnogo več nego dovoljuje postava s 14. maja 1869. l. in tudi več kot šol. novela, vender bode po mojem menenji takratno podaljšanje postavnega obroka naši stvari koristno; kajti z ene strani bode mogoče učne načrte užé hitro prikladne storiti šol. noveli, z druge strani pa so se po večletni skušnji morebitne pomanjkljivosti bolje spoznale ter se tudi tem zanesljivejše odpravijo.

S Krasa. (Učitelja Fr. Šuc in Jakob Jelšek ††). Minoli mesec spremili smo k večnemu počitku učitelja Pliskoviškega, umršega v 67. letu njegove dobe, in učitelja J. Jelšeka, ki je v 50. letu svoje starosti prominol. Oba sta bila blaga človeka in vrla národnjaka. Poslednji je služboval svoj čas tudi v Belih Kranjcih. Bolehavost in umrljivost je silno zavladovala mej učiteljstvom na Krasu. V štirih mesecih užé tretji mrlič, to nij malenkost! Naše šole so prenapolnjene in nezdrave, tudi materijalno stanje nij Kraškimi učiteljem kaj laskavo. Treba bi bilo radikalne prepravnavne! . . .

Iz Novogamesta. Uradna okrajna učiteljska konferenca za Novomeški okraj bode letos v sredo, 2. julija, v Novem mestu. Dnevni red pozneje.

— a —

Iz Žužemberka. (Zahvala.) Gospod Ivan Lapajne, c. kr. okraj. šol. nadzornik in vodja meščanskej šoli v Krškem, daroval je o priliki svojega nadzorovanja revnim učencem tukajšnje šole: 162 pisank, 15 risank, 18 zemljevidov »avstrijska-ogerska monarhija in vojvodina

Kranjska«, 2 iztisa »Kocenov zemljepis«, 1 iztis »Priprave iz Štajerske« in 1 iztis »Domovino-slovje za ljudske šole«. Štejem si v posebno dolžnost, da se gospodu nadzorniku za prekrasni in nepričakovani dar v svojem in v imenu učencev presrčno zahvaljujem.

Fr. Koncilija,
šol. voditelj.

Iz Selc. (Zahvala.) Podpisano šolsko voditeljstvo si šteje v prijetno dolžnost, da se v imenu uboge šolske mladosti najlepše zahvaljuje »Národní šoli« za prejeta darila, ki so naslednja: 100 komadov spisovnic, po 100 komadov pisank in računic ter 20 risank, dalje 4 ducate svinčnikov in 2 ducata držal, potem še 1 škatljico peres pa 1 bukve pivnega papirja.

Miha Bregant,
učitelj.

Iz Preske. Pretečena zima je bila tudi šoli ugodna, kajti otroci so vso zimo redno hodili v šolo. A ni nam tako mila nastopna vzpomlad. Otroci in odrasčeni bolehajo za kozami in sicer tako nevarno, da smo 9. t. m. po zdravnikovem ukazu morali šolo zapreti. Da bi bilo pač kmalo bolje!

Iz Ljubljane. † Cesarica Marija Ana, soproga rajncega cesarja Ferdinanda Dobrotljivega, umrla je v 4. dan t. m. v Pragi, stara 81 let. Slavna pokojnica je bila tudi velika dobrotnica šolam in učiteljem; tedaj bodi ji tudi mej učiteljstvom najblažji, hvaležni spomin!

— † Dr. Janez Gogala, kanonik stolnega kapitlja, vodja duhovskega semenišča, novoimenovani knezoškof Ljubljanski i. t. d., umrl je tudi v 4. dan t. m. Njegovo smrt občalujejo vsi, tako tudi posebno še slovensko šolstvo in učiteljstvo v deželi. Slava njegovemu spominu!

— Letošnja redna učiteljska konferencija za mestni okraj v Ljubljani bode v 29. maja t. l. ob 8. uri dopoludne v mestni dvorani po tem-le vzporedi: 1. Poročilo okrajnega šolskega nadzornika o zaznavanju pri nadzorovanju. — 2. Katere spremembe bi se o učnem črtu za peterorazredne ljudske šole (dež. šol. sveta za Kranjsko z 19. dec. 1874. l. št. 2764) v prihodnji deželni učiteljski konferenciji nasvetovale. (Poroča g. A. Žumer.) Tej obravnavi se dostavlja: Kdaj in kako naj se poučuje v drugem deželnem jeziku. (Poroča g. J. Belè.) — 3. Izbiranje šolskih knjig za šolsko leto 1884/85. — 4. Poročilo knjižnične komisije o okrajni učiteljski knjižnici. Nasvèti o nakupovanju knjig in učil naj se najzadnje do 26. maja t. l. zglášajo pri imenovani komisiji. — 5. Volitev stalnega odbora okrajni učiteljski konferenciji. — 6. Posamezni nasvèti, kateri pa naj bi se najzadnje do 26. maja t. l. stalnemu odboru pismeno vlagali.

— Letošnje zrelostne preizkušnje na tukajšnjem moškem in ženskem učiteljskem izobraževališči bodo se začelnje 9. junija t. l. s pismenimi nalogami. Vnanji kandidatje in kandidatinje naj se tedaj do tega časa zglášajo pri ravnateljstvu tega učelišča.

— Pismena vprašanja pri zadnji preizkušnji o učiteljski sposobnosti so bila: Iz pedagogike: Autorität und Liebe — zwei Ecksteine der Disciplin. Was sagt die Schul- und Unterrichtsordnung für allg. Volksschulen rücksichtlich des Schulbesuches? — Iz nemščine: Kenntnisse und Fertigkeiten sind mehr wert als alle Reichthümer (Abhandlung). Definition der Umstandsbestimmung im einfachen Satze; Angabe, wie diese im einfachen Satze ausgedrückt werden kann und Erläuterung der angeführten Fälle durch Beispiele. — Iz slovenščine: *Kaj potrebuje učitelj k svoji sreči? Kake zasluge ima Anton Janežič v slovenskem slovstvu?*

— Iz matematike: $\frac{5\frac{1}{6} + 2\frac{3}{4}}{4\frac{2}{3} + 1\frac{1}{2}}$. Das grösste gemeinschaftliche Mass soll den Schülern erklärt werden. Ein Rechteck ist in ein Quadrat umzuwandeln. Ein Würfel von 49·2 cm. Seite wiegt 893·2 kg., wie gross ist das spezifische Gewicht der Masse? — Iz pisanja: Es ist das Wichtigste über die Anordnung um Gliederung des Schreiblehrstoffes in der Volksschule anzugeben und schliesslich zu zeigen, wie irgend ein Grossbuchstabe zur Vorführung gelangt. Was fordern die Erlässe des hohen k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht vom 9. Juni 1873 und 26. November 1878 in Bezug auf das Schreiben? — Iz risanja: Es ist der methodische Lehrgang im Zeichnen für Volksschulen der Mittelstufe in kurzem anzuführen und durch einige Beispiele zu beleuchten. Die Contouren einer Zusammenstellung geometrischer Körper sind nach der Anschauung zu zeichnen.

— Vnovič je v zalogi šolskih knjig na Dunaji na svetlo prišla »Slovenska slovnica z naukom, kako se pišejo pisma in opravični sestavki«. Stane 70 kr. Rabila se bode v višjih razredih ljudske šole.

— Za obrtnijske šole na Kranjskem je ministerstvo za uk in bogočastje za l. 1884. dovolilo te-le podpore: za šolo v Kočevji 100 gold., za šolo v Ljubljani 2000 gold., za šolo v Trziči 200 gold., za šolo v Kranji 120 gold. in za šolo v Novem mestu 400 gold.

— V pojasnilo. G. dopisnik »Učit. Tovarišu« g. J. G. iz Krskega okraja v zadnjej številki s 1. maja t. l. spregovoril je o najinih stenskih tablah, o katerih se je, kar se berilnih vaj tiče, povoljno izrazil, a podobe na posameznih tablah mu niso povsem všeč. Ker je g. dopisnik o tem učilu svoje mnenje stvarno in v provspah našega šolstva svoje izkušnje pri poučevanju poročal, nama je hvaležna dolžnost, da ta dopis nekoliko pojasniva.

G. dopisnik omenja 1. tablo, in koj prva podoba »igra« mu ni po volji. Ali se ne spominja g. dopisnik o najinem vabilu na naročbo stenskih tabel (glej »Učit. Tov.« 1881. l. št. 13), v katerem sva tovariše prosila, naj nama pismeno svoje pomislke naznanijo, ako jim gledé normalnih besed ni kaj všeč? Kaj mislite, koliko se je oglasilo učiteljev, katerim niso bile vse navedene slike všeč? — jeden! A tudi zdaj g. dopisnik ne pové normalne besede za »i«, menda, ki je še toliko za risanje pripravne ni, kot »igra«. »Tovariš« je iz peresa spretnega veščaka v št. 6. 1882. l., ko je razlagal posamezne stenske table, opomnil, da ravno ta beseda »igra« za prvence ni mogla boljše izbrana biti, ker otroci so res še sami v igri. Sicer se pa spominjava, da smo »kmetski« otroci kaj radi žogo bili. — Na 2. tabli g. dopisniku ni všeč »most« z opombo, da tacega mostu otroci po deželi ne vidijo, a bistvene stvari, da to ni most, pa g. dopisnik ni ovrgel. Kdor je pa le malo bolj natanko opazoval ta risani most, bode na njem nekaj opazil, kar govori za ravno tak in ne drugačen most. Opazujmo podobo »most« in »m«, v podobi most je »m«. — 5. tabla »vile« zadostuje, a mestni otroci jih morebiti ne bodo spoznali. Kaka nedoslednost! V uvodu tega članka g. dopisnik pravi, da so podobe za mestne šole izbrane in tū se pa zopet boji, da bi mestni otroci vil ne poznali. »Vile« pa so tudi zaradi tega izbrane, ker imajo podobo črke »v«. Nadalje pa o 17. tabli »boben«, g. dopisnik pravi, da kmetski otroci bobna ne poznajo. Po tem mnenji morala bi torej biti dvojna izdaja stenskih tabel, ena za mestne in druga za kmetske šole. Kaj mislite g. dopisnik, kdo jih bode založil, ko še za te ni bilo dobiti založnika? — 6. tabla »raglja« — ta nesrečna misel, kaj ne, ker noben izmej učencev ni vedel imenovati te velikonočne igrače. Smelo trdiva, da boljše normalne besede za »r« ni — in zakaj? Raglja je pisanemu in tisenemu »r«-u jako podobna in kakor trdite, da raglja ni pravo imé — — recimo ropotulja, ropotača — poskusite učencem v resnici — kakoršno užé — ropotuljo pokazati, zavihitate jo in vprašajte učence, kako se raglja oglašá. »Rrrrr« bodo vpili tako dolgo, da jim ne zabranite. Ako ste pri podpisu »raglja« malo dalje pogledali, zapazili bi bili gotovo v oklepaji rrrrr. — No! — 7. tabla »Eva« tudi nama ni všeč, a zdaj na noge! Kdo pové konkretno za risanje pripravno besedo? Nihče? — Midva ne! Pa še nekaj. Ako izgovorimo besedo »Eva« se li v izgovoru kdaj sliši veliki, ali mali »e«? Tū gre za glasnico »e« ali se beseda piše tako ali tako, to prvcem na tej stopinji ni mar.

16. tabla »lij«. Žé sami omenite, da je učiteljeva dolžnost, ako učenci besede pokvarjeno izgovarjajo, jim pravilni izraz tolmačiti. Ravno tū je pa omeniti, da je za te podobe na stenskih tablah odmerjeno malo, malo prostora. Tako velika in ne večja sme biti podoba. Marsikatera bolj priležna normalna beseda nama je bila tū in tam v mislih, a oviral je, če ne že prostor, pa risarija sama. Da »lij« ni pravo imé za to orodje, prepuščava v razsodbo tovarišem. — »Ta soldaški boben« ne poznajo ga, pravite. Ko sva risala normalnim besedam podobe, pač nisva imela zagotovila, da bi jih vsakateri učenec moral poznati. Da se te normalne besede s podobami ne smejo tako rekoč s samo podobo iz mladih učencev izvabiti, je samo ob sebi umevno. Spomnite v šoli učencem pri nazornem nauku (časa je za to dovolj odmerjenega) o vojakih; oči se jim bodo zaiskrile, vsak si želí sablje, puške in svoje dni »bobna« ne bodo pozabili, ako jim razložite, da vojaki pri korakanji bijejo na »ta soldaški boben« — bam brbam! Po Vašem mnenji bi se dosledno v abecednikih o vojakih ne smelo nič omeniti, ker jih otroci še niso videli, in gospod A. Nedved je tedaj napak ukrenil, da je v svoj »Slavček« vzel pesni: »Česa je vojakom treba« — in »Hajd na noge« — ker tam govori o bobnu. — Kar se konečno tiče podobe »peč« naj le omeniva, da se »k sreči« blizo taka peč nahaja v vsakej šolski sobi, in jo torej otroci vidijo tudi v pravi podobi.

»Te male nedostatnosti« sva hotela g. dopisniku omeniti. Razun tega pa opozárjva na nizko ceno; druge stenske, n. pr. »Heinrichove«, imajo pri manjšem številu tabel veliko višjo ceno, ne oziraje se na to, da se nemške stenske table na tisoče komadov tiskajo in tudi razprodajo, kar pri slovenskih ne more biti, ker nas je primeroma malo.

Sicer pa, g. dopisnik, vse — »sine ira et studio«.

A. Razinger. A. Žumer.

Raznoterosti.

— **Moravsko.** Društvo „Matica školska“ je moravskemu deželnemu šolskemu svétu naznanilo, da od 1. aprila l. l. ne bode več skrbelo za česke šole v Brnu, ker je to vsled razsodbe najvišjega sodišča naloga mestne občine. Zdaj imajo Čehi v tem mestu že štiri ljudske šole; lep napredek v dveh letih. To je pa tudi dokaz, da Brno ni čisto nemško mesto, kar se tako često trdi.

— **Gradec** je imel zadnjega desetletja tudi velikanske troške pri šolskih zgradbah; to je razvidno iz sledečih števil: 1872. l. se je cenila vrednost šolskih poslopij za 113.000 gld., à 1882. l. za 1.021.300 gld., tedaj so zazidali v desetih letih 908.300 gld.*)

— **Dva nova šolska praznika** — pa ne pri nas, nego mestni šolski svét Dunajski je sklenil 2. preteč. m. naj se imendan presv. cesarice in prestola-naslednika ravno tako slovesno po mestnih šolah praznuje, kakor v god presvetlega cesarja.

— Komité, koji je sestavljen, da skliče **I. nemško-avstrijsko** učiteljsko skupščino v Opavo, je določil 5. avgusta za predzborovanje, 6. in 7. pa za glavno zborovanje. — Kdor ima tedaj veselje in obilo novcev, naj jo pohodi! — „Vsaj je ne smemo, ker je izrečno namenjena samo za Nemce“, čujem ugovarjati, in res je taka!

— **Prestrojenje meščanskih šol.** §. 17. šolske novele z 2. maja določuje, da se pri pouku v meščanskih šolah mora ozirati na potrebe obrtnikov in poljedelcev. Sklicujoč se na to določbo, izdal je naučni minister spodnje-avstrijskemu deželnemu šolskemu svétu ukaz o reorganizaciji meščanskih šol. Ta ministerska naredba razločuje sledečih pet kategorij meščanskih šol: 1. deške meščanske šole, ozirajoče se na obrtnijo; 2. deške meščanske šole, ozirajoče se na obrtnijo in kmetijstvo; 3. deške meščanske šole obrtne in kemične smeri; 4. deklške, ozirajoče se na obrtnijo; 5. deklške, ozirajoče se na obrtnijo in združene s šolskim vrtom za prideljevanje zelenjadi in cvetic. Že ta razdelitev kaže, da se hoče zdanja vlada bolj ozirati na prave potrebe krajev pri urejevanji šolstva, nego so to storile prejšnje liberalne vlade. Šola mora biti praktična, da bode v resnici koristila ljudstvu. Samo teoretični pouk malo koristi in se tudi hitro pozabi. Dobro bi bilo, da bi se tudi na Slovenskem ustanovilo več takih meščanskih šol, ki bi brez dvojbe mnogo pripomogle za povzdigo obrtnije in kmetijstva.

— **G. Peter Rajaković**, vodja ženskega izobraževališča v Gorici, postavljen je vsled lastne prošnje v pokoj. Nadomestoval ga bode do nameščevanja novega ravnatelja mons. Jožef Marušič, ki je imenovan tudi članom izpraševalne komisije za ljudske in meščanske šole.

— **Pedagogično slovstvo.** Kakor poroča „Napredak“, bilo je v prvem knjigotržnem mestu na svetu — v Lipskem — tekom 1883. l. registriranih 14.802 literarnih proizvodov. Od ogromne množine teh knjig bilo je pedagogičnih 1691; spisov za mladino 386; teologičnih 1504; državo- in pravoslovnih 1301; beletrističnih 1207; medicinskih 922; prirodoslovnih 832; zgodovinskih 795; poučnih opisov 724; trgovinskih in obrtniških 671; umetniških 615; o klasični filologiji 609; o moderni filologiji 501; stavbenih in strojeslovnih 482; zbornikov 381; različnih spisov 370; strategičnih in o konjarstvu 366; gospodarstvenih 337; zemljevidov 329; zemljepisnih 290; matematičnih in astronomičnih 221; filozofičnih 142; gozdarskih in lovskih 98; prostozidarskih 28.

Vsaki dan izide tedaj po 40 novih spisov. Znamenito pa je pri tem, da užé več let v Nemcih pedagogični spisi nadkriljujejo vsakoje druge po številu. Čuditi se temu pač ne smemo, kajti le-tam bavijo se poleg ljudskih učiteljev tudi učitelji srednjih šol in najslavnejši učenjaki sè pedagogiko, a se pri nas Slovanih to zgodi le redko kdaj. Tudi v Slovencih je ta tožba, žalibog, še vedno na dnevnem redu, dasiravno se je užé čestokrat tù in tam poudarjalo, kako potrebno bi bilo, da tudi naši višji školniki zastavijo peró v prospeh ljudske izomike. — j. —

— **Dunajsko društvo v pomoč revnim otrokom** bavilo se je pretekle zimske mesece posebno s tem, da jim je preskrbovalo potrebne hrane. Komur je znano, v kaki sili je čestokrat delavski stan v velicah mestih — in to je največkrat obitelj takih otrok — kjer poleg drazega življenja pritiska revščina v vsakem družem obziru na njihova vrata, ta vé ceniti vrednost tega društva. Brez vse skrbi so oni stariši, kateri z mirno vestjo pošljejo svoje otroke zjutraj v šolo, vedoč da so tudi v prostih urah mej dopoludanskim in popoludanskim poukom v varnem zavetju pred posvetnim hrupom velicega Dunajskega mesta.

*) O statistiki obrtniških šol se je v 6. l. na 96. str. vrinila tiskovna pomota; bere naj se namesto: Obrtniških šol je bilo 1871. l. 11.600, à 1882. l. 31.754 — Obrtniške šole je obiskovalo 1871. l. 11.600, à 1882. l. 31.754 učencev. Uredn.

V šoli pri „cesarskih mlinih“ „Kaisermühlen“ dobí vsaki dan 80—100 revnih otrok gorke juhe in košček kruha. V šoli za gluhoneme, v okrajih „Währing“, streže se tem revežem istotako.

Društvo pa svoje človekoljubje kaže v posebni meri za časa velikih počitnic s tem, da po svojih močéh skuša kolikor največ mogoče preživeti otrok po takozvanih naselbinah za počitnice (Ferienkolonien). Društvu so zdaj 4 take naselbine na razpolaganje. Mej temi omeniti nam je o gradu „Thernberg“ pri Seebenstein-u, ki je last zdaj vladajočega kneza Ivana Liechtenstein-skega, katerega blagodušni vladar brezplačno prepušča društvu za njega namene. Do 150 otrok imelo bo tū dokaj prijetnih dnij duševnemu in telesnemu razvitju v korist. Naselbine vodijo učitelji, in zdravniki skrbé za zdravje naseljencev. A tudi prebivalci teh krajev po močéh skrbé, da se gojencem bolje godí; donášajo jim česar le morejo.

Vzvišen je tedaj namen tega društva! Po mnogih krajih širne naše domovine posnemajo ga, in ne brezvspešno. Da bi le tudi kmalu pri nas — za našo mestno deco — prijatelji mladine hoteli ustanoviti tako društvo.

—j.—

— **O šolstvu na Novej Seelandiji** (Neu-Seeland) podaja v Čehih izhajajoči list „Posel z budče“ sledeče zanimive podrobnosti: „Koncem leta 1882. bilo je v šolah domačinov 56 glavnih učiteljev in 6 glavnih učiteljic, 19 družih učiteljev in 37 učiteljic za ročna dela. — Učiteljski poklic je tū jako težaven, a vender so tū učitelji okretni in delavni. Kdor hoče v šoli Mavrov poučevati, mora več znati in tudi več skušnje imeti, kakor učitelj na katerikoli šoli Evropski, kajti ovire so tū velike.

K sreči je tū veliko dobrih učiteljev. Ako v Evropi učitelj ne izpolnjuje svojih dolžnosti, ga lahko nadomestijo z drugim, da šola ne trpi škode, a slab Mavrski učitelj šolo spridi, in nje zboljšanje je nemogoče, ker ako pošlje vlada Mavrom tacega učitelja, kateri z otroci slabo ravná, tedaj mislijo Mavri, da ravná takó slehern učitelj, in zato raje nijmajo nobene šole. Da pa učitelji vedó ceniti take službe, da vedó, da so učitelji Mavrov, zgradbajejo jim le-ti lepa stanovanja ter jih tudi dobro plačujejo. Dober človek pa hrepení po takej službi in jo tudi osobno opravlja.

Veliko učiteljev ima tū lepe, dobro obdelane vrte, in gotovo je tam, kjer je lep vrt tudi dobra šola. Komur je na tem, da si nasadí obližje svojega doma prijetno, gotovo mu je tudi mar, da svojo službo vestno opravlja. Vender se nahajajo tudi dobre šole, ki imajo pa slabo obdelane vrte, kajti vsak učitelj nijma na tem veselja, obdelovati vrt, čestokrat pa tudi nijma časa za to. Vender naj bi vsak učitelj to storil, kar gotovo je prav koristno, da se po končanem šolskem delu nekoliko časa mudí v svojem vrtu.

Stari in mladi Mavri cenijo visoko, če vidijo, da učitelj prostor okoli šole olepša. Če je njegovo stanovanje neprijazno in zapuščeno, sodi Maver, da učitelj ne storí tega, kar uči. Če pa vidi, da učitelj vrt obdeluje, storí tudi on takó, kajti le o tem slučajih, če mu učitelj daje dober vzgled, loti se tudi on tega dela.

V severnih krajih je njihova glavna obrt dobivanje gumija. Mavri gredó v gozde, kjer dobivajo gumi; zaslužijo si tam nekaj krajcarjev, ter se vračajo potem v svoje vasí, kjer ostanejo tako dolgo, dokler jih nova žetev ne spravi na delo. V slabih časih pa umirajo glada. — Jeden njihovih glavarjev je rekel: „Naša vzgoja otrok ne doseže ničesar, baš ker se ne ozira na dobivanje gumija. Ker je njihova zemlja rodovitna, rodila bi vino, smokve, masline pomeranče in morebiti tudi čaj, ko bi se le hoteli potruditi. Toda ker jim za to nij mar in tudi nijmajo denarjev, morala bi jih podpirati vlada sè semeni in sadikami. Vender so v nekaterih krajih domačini že uvideli, da bi se jim lahko ravno takó dobro godilo, kakor naseljencem, samo če se hoté potruditi.“

V obče so to načela in mišljenje, kakoršnega je tudi naš kmet. Sevé, da so naše šole pač na drugej stopinji — kar je pa sad dobrih šolskih postav — katerih naš seljak napram svojej konservativnosti ovreči ne more. Na slabšem smo le, da nam nihče ne pripravlja lepih stanovanj, še manj pa nas dobro plačuje, če tudi opravljamo svoj posel vestno.

—j.—

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na čveterorazrednici v Žužemberku IV. učit. služba s 400 gold. letne plače. Prošnje do 20. maja t. l. pri c. k. okrajnem šolskem svétu v Novemestu. — Služba za učiteljico v Kranji s 400 gold. letne plače, do 10. junija t. l. — Učit. služba v Račečah pri Zidanem mostu (v Krškem okrajih) s 500 gold. (ne pa 450 gold.) do 10. t. m.